

## En imponerande man

Bertil Ohlin var en imponerande man — någon annan slutsats är svår för mig att dra efter att ha läst Sven-Erik Larssons nya biografi *Bertil Ohlin* (Stockholm: Atlantis, 1998). Min kunskap om den gamle professorn och folkpartiledaren var skral då jag började läsa boken, trots min egen akademiska bakgrund på Handelshögskolan i Stockholm. Det faktum att Ohlin tycks ha fallit i glömska hos många gör den nya biografen angelägen, av skäl jag strax kommer att redogöra för.

Boken som sådan är inte fullt så imponerande, även om den uppvisar en omfattande bredd i teckningen av Ohlins politiska liv och även om dess smidiga, ”journalistiska” språk gör läsningen till en angenäm syssla (trots de 547 sidorna). Den brister dock i vissa avseenden. Dels handlar den väldigt lite om Ohlin som person, vilket gör det svårt att riktigt få grepp om honom — något som i och för sig tycks reflektera förhållandena också i det verkliga livet. Dels är upprepningarna irriterande många, liksom de märkliga växlingarna mellan redogörelser i tredje person och infogade personliga kommentarer i första person.

Men boken har mycket att erbjuda innehållsligt. Ohlin exemplifierar t ex det svåra men eftersträvänsvärda i att komplettera en politisk bana med annan verksamhet. Han var inte en politisk ”broiler” utan kom in i politiken ganska sent (professionellt i 40-årsåldern), något som han själv beklagade men som jag betraktar som en fördel. Genom att han först ägnade sig åt en akademisk karriär kunde han införskaffa nyttiga sakkunskaper som hjälpte honom att analysera svåra politiska frågor.

Grunden för det senare politiska engagemanget var ett starkt samhällsintresse, något som tyvärr tycks alltmer sällsynt bland akademiska nationalekonomer idag. Han drevs av en lidelse, att förklara och använda nationalekonomiska insikter på ett praktiskt och begripligt sätt. Som ung professor i Köpenhamn skrev han: ”Ekonomernas främsta uppgift bör vara att lära befolkningen att tänka ekonomiskt.” Denna rekommendation får inte glömmas bort — om så sker riskerar nationalekonomin att göra sig själv överflödig.

Inspirerad av Keynes kom Ohlin från 1930-talets början att inta en positiv inställning till statlig interventionism av olika slag, i skarp polemik mot sin tidiga mentor Eli Heckscher (något som förstörde deras vänskap). Han trodde att statlig konjunkturpolitik kunde utjämna ekonomiska

fluktuationer; att statlig kontrollmakt behövde utövas för att bl a förhindra monopolisering i näringslivet; och han förespråkade ”ramhushållning” — utformandet av olika regleringar inom vilkas ram företagen fick agera. Han tog dock konsekvent avstånd från krav på socialisering men förenades med socialdemokraterna i ett starkt stöd för välfärdsstatens utbyggnad.

Enligt min mening var Ohlins tilltro till statens möjligheter att förbättra den ekonomiska utvecklingen naiv. Politiker kan och vill inte alltid använda sin makt för att gynna ekonomins långsiktiga utveckling — vilket bl a visas av det ständigt växande skattetrycket och vilket är ett argument för att det kanske bör finnas konstitutionella begränsningar på politikers handlingsutrymme (alltså normer istället för den totala flexibilitet, som Ohlin vurmade för). På detta område bör vi inte låta oss imponeras av Ohlin: *the free market is still going strong*.

Detta för oss in på den konstitutionella reform som inte minst Ohlin drev fram och som utgör 1974 års regeringsform. Argumentet för den var huvudsakligen att den gamla författningen var orättvis, eftersom väljarnas vilja på valdagen inte omedelbart slog igenom i parlamentets sammansättning. Emellertid är det nu många som menar att den nuvarande författningen har för lite av maktbalans och spärrar i sig, vilket bl a resulterar i beslut som är kortsiktiga och framdrivna av särintressen. Dessa beslut inverkar i sin tur menligt på den ekonomiska tillväxten och på systemets legitimitet, vilket på sikt kan hota förtroendet för demokratin. Därför bör detta ohlinska arv nog omprövas, i ljuset av de senaste två decenniernas erfarenheter.

Ohlin tänkte alltså enligt min mening fel i några centrala frågor, men han var icke desto mindre en imponerande man. Han var det i kraft av sitt kunnande, sitt allmänna förnuft, sin kyliga rationalitet, samt en del personliga drag. Vad sägs om hans tidiga föresats att bygga upp en privat förmögenhet (vilket också lyckades genom framgångsrika aktieplaceringar), hans betoning på att alltid vara välklädd, hans måttfullhet med alkohol, hans balanserade generositet med penninggåvor samt hans vidsynthet gentemot andra människor? Den typen av personer växer inte på träd, och av sådana bör vi i många stycken ta lärdom.

Niclas Berggren

Ekonomie doktor, forskare i konstitutionell ekonomi vid City-universitetet i Stockholm